

منظر شبانه در تهران

ارزیابی ظرفیت‌ها و ضرورت‌ها

حمیدرضا محملی اسیانه،
کارشناس ارشد مدیریت شهری،
دانشگاه علامه طباطبائی
Mahmeli2@yahoo.com

رضا بصیری مزدهی، کارشناس
ارشد طراحی شهری، دانشگاه
علم و صنعت ایران
Basiri1359@gmail.com

چکیده: مفهوم منظر شهر با عینیات و ذهنیات یک شهر توأمان در ارتباط است. بنابراین، برای مدیریت این مفهوم در شب، افزون بر تجلیات کالبدی - عملکردی شهر باید بر مباحث ادراکی شهروندان که شاید ریشه در هویت، آیین و رسوم دیرین آنها داشته باشد نیز تمرکز کرد. با پذیرش چنین فرضی، الگوی مناسب برای مدیریت "منظر شهری شبانه" را باید الگویی دانست که هم تجلیات و زیبایی‌های کالبدی و عملکردی شهر را باز می‌نماید و هم بر مؤلفه‌های ادراکی و روان‌شناختی شهروندان از شب نظر دارد. تداوم حیات شبانه شهر مستلزم افزایش پذیرندگی و به عبارت بهتر دعوت‌کنندگی فضاهای شهری شبانه است. دست‌یابی به چنین خصیصه‌هایی مستلزم ارتقای کیفی و کمی فضا است که در سایه مؤلفه‌های عینی و ذهنی چون روشنایی - نورپردازی، تنوع فعالیت‌ها و رسیدن به یک اقتصاد پایدار شبانه، تأمین خوانایی و امنیت فضا و مسایلی از این دست، حاصل می‌شود. کلان‌شهر تهران به عنوان پایتخت ایران و نیز به عنوان یکی از شهرهای مهم خاورمیانه نیازمند ایجاد یا بازآفرینی فضاهای شبانه در شهر است. در این راستا می‌توان با آزادسازی پتانسیل‌های نهفته در فضاها و اماکن عمومی شهر تهران به شرط لحاظ الزامات کالبدی، ادراکی و نیز فرهنگی - آیینی مورد نیاز، رویای زندگی شبانه را برای شهروندان محقق ساخت. این نوشتار در نظر دارد تا با روش اسنادی و با مروری بر ادبیات موضوع، اهمیت آزادسازی پتانسیل مدیریت منظر شهری شبانه در تهران را تبیین کرد و الزامات آن را بیان کرده و در نهایت ارزش‌های افزوده اقتصادی و اجتماعی حاصل از مدیریت مطلوب شهر تهران در شب‌هنگام را ارائه کرد.

واژگان کلیدی: منظر شهری، منظر شبانه، شب، عینی - ذهنی، مدیریت شهری، تهران.

مقدمه

منظر شهری پدیده‌ای «عینی - ذهنی» است؛ با چنین تبیینی از منظر شهر و با نظر به اهمیت تداوم «زندگی شهری» در شب، باید اذعان کرد مدیریت مطلوب منظر شهری شبانه مستلزم تأمین الزامات چندبعدی است که ضمن برآوردن نیازهای زیباشناسانه و کارکردی شهر در شب به ارضای نیازهای ذهنی کاربران فضاهای شبانه نیز بپردازد. نورپردازی زیباشناسانه فضا، ایجاد فضاهای شهری پویا و سرزنده، افزایش خوانایی، رونق اقتصادی و امنیت عینی - کالبدی و مسایلی از این دست را می‌توان بخشی از ملزومات کالبدی و عملکردی در مدیریت مطلوب منظر شهری شبانه معرفی کرد و در عین حال تأمین امنیت ذهنی - روانی در فضا، برجسته‌کردن مناسبت‌ها و خاطرات ملی - آیینی در فضاهای شبانه و ... را از مهم‌ترین وجوه نیازهای ذهنی - روانی شهروندان و کاربران فضا در فضاهای شبانه شهری قلمداد نمود. نکته شایان ذکر در این باب اینست که سند طرح جامع جدید تهران (مصوب ۱۳۸۶) نیز با توصیف و تبیین چشم‌انداز تهران به عنوان شهری «جهانی»، «شاداب»، «سرزنده» و «امن» پشتوانه و حمایت قانونی لازم برای تحقق این مهم را فراهم کرده و به نوعی بر لزوم تبدیل پایتخت به شهری ۲۴ ساعته در کلاس جهانی تأکید کرده است. بنابراین، ضرورت وجود یک برنامه‌ریزی جامع برای تداوم حیات شهر تهران در شب، باید هم مد نظر مدیریت شهری و هم مورد توجه کارشناسان مسایل شهری قرار گیرد.

چارچوب نظری

راهبرد کلان مدیریت شهری در عصر حاضر به دنبال

تصویر ۱

Pic 1

تصویر ۱: تفرجگاه ساحلی
شبانه مارینا، دبی، امارات
متحده عربی، مأخذ:
<http://smashingtips.com/nightscape-photography-tips>
Pic1: Marina waterfront promenade, Dubai, UAE. Source: <http://smashingtips.com/nightscape-photography-tips>

تصویر ۲: جلوه شبانه کالبد،
اپرای سیدنی، استرالیا، مأخذ:
www.architecturepics.org
Pic2: Night view expression of building, Sydney, Australia. Source: www.architecturepics.org

تصویر ۲

Pic 2

تصویر ۳: نظارت ابنیه اطراف
بر یک فضای شبانه و روشنایی
مناسب، ضامنی برای تأمین
امنیت، فلسطین، مأخذ:
www.biblewalks.com
Pic3: Security of a night time space under natural surveillance, Palestine. Source: www.biblewalks.com

مراقبت‌های امنیتی) وارد آورد، لذا مدیریت شهری در قبال این هزینه‌ها، باید بتواند تأکید بیشتری بر بُعد اقتصادی فعالیت‌های شبانه داشته باشد تا شهر از طریق گسترش تفریح و سرگرمی، خرید و سایر فعالیت‌ها در ساعات شبانه و کسب ارزش افزوده اقتصادی، خود را به عنوان یک مکان قابل زندگی در شب نیز معرفی کند (همان).

در خصوص امنیت کالبدی فضاهای شبانه، می‌توان به رویکردهای «پیشگیری از جرم به کمک طراحی محیط» (CPTED)^۵ اشاره کرد که در آن برنامه‌ریزان و طراحان محیط، با به‌کارگیری تمهیدات مناسب در طرح یک فضای شهری، مجال وقوع جرم و به مخاطره افتادن امنیت فضا را کاهش می‌دهند (صالحی، ۱۳۸۷). روشنایی کافی فضا، جلوگیری از ایجاد فضاهای رهاشده (Lost Space) و غیرقابل دفاع (Indefensible Space)، پرهیز از عدم رؤیت‌پذیری یک فضا با ایجاد موانع بصری، پرهیز از منظر آرایه‌های نامناسب (سخت یا نرم)^۶ که دید را مسدود می‌کنند، استفاده از دوربین‌های مدار بسته، و بسیاری از تمهیدات طراحی دیگر را می‌توان از جمله راهکارهای ارتقای امنیت کالبدی فضا قلمداد کرد (تصویر ۳).

بُعد ذهنی - روانی - ادراکی

شاید اولین دریافت هریک از شهروندان از فضای شبانه، تاریکی آن فضا باشد. در بخش قبل به ابعاد کالبدی و عینی امنیت یک فضا پرداخته شد. اما توجه به برداشت ذهنی کاربران از میزان امنیت یک فضای شبانه نیز باید از مهم‌ترین دغدغه‌های مدیریت مطلوب یک فضای فعال شبانه باشد که از طرق مختلف قابل حصول است. مراد از امنیت ذهنی یک فضای شبانه، داوری در خصوص امنیت فضا و برداشت کاربران فضا از آن است (همان). تاریکی فضا، عدم وجود نظارت ناخودآگاه یا طبیعی (Natural Surveillance) بر فضا (مثلاً با دید مناسب به یک فضا از ساختمان‌های اطراف که از آنها به مثابه «چشمان فضا» یاد می‌شود) عدم «حس تعلق»^۷ و «دلبستگی به فضا»^۸، از مهم‌ترین دلایل عدم احساس امنیت ذهنی یک فضای شبانه است. روشنایی کافی، وجود کاربری‌های مسکونی در اطراف یک فضای شبانه، مشارکت فعال کاربران فضا در مدیریت فضاهای شبانه و راه‌حل‌های مشابه دیگر را می‌توان در مسیر افزایش حس امنیت در فضا و ارتقای ذهنیت کاربران از امنیت فضا به‌کارگرفت (رفعیان، ۱۳۸۹). همچنین، توجه به مناسب‌سازی آیینی و ملی که تاریخ یا به عبارت بهتر هویت شبانه دارند نیز می‌تواند در ارتقای ذهنیت مثبت کاربران از یک فضای شبانه اثرگذار باشد.

پتانسیل‌های ارتقای منظر شبانه شهر تهران

توجه به منظر شبانه در ایران و به طور مشخص کلان‌شهر تهران، مستلزم توجه اکید به شرایط فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی خاص این شهر است (تصویر ۴). با توجه به وجود چنین شرایطی، انطباق تام و تمام پتانسیل‌های دیگر شهرهای دنیا در تهران غیرممکن است. در این مجال و با توجه اکید به تفاوت‌های بارز فرهنگی - آیینی و نیز ابعاد عینی و ذهنی مذکور در ادبیات موضوع، می‌توان به برخی از مهم‌ترین فرصت‌های «کالبدی - کارکردی» و نیز «روانی - ادراکی» شهر تهران برای احیای منظر شبانه و نیز تهدیداتی که اشاره کرد که ممکن است در این راه وجود داشته باشد.

- در ابتدا باید اذعان کرد که در فرهنگ ایرانی - اسلامی نیز بر لزوم توجه به شب تأکید فراوان شده است. براساس تحقیق و تفحص اجمالی در قرآن مجید، آیات^۹ مختلفی وجود دارد که در آنها به شب اشاره و از ابعاد متنوعی به

گروه‌ذی‌نفعان فضا یعنی «شهروندان» و «مدیریت شهری» است. جذابیت محیط شبانه مهم‌ترین عامل ترغیب‌کننده برای جذب شهروندان در شب است. از دیگر سو، مدیریت شهری نیز باید از انگیزه لازم برای ارائه خدمات و تسهیلات متناسب با فضاهای شبانه برخوردار باشد. شاید برجسته‌ترین خصیصه‌های عینی یک فضای شهری دعوت‌کننده در شب‌هنگام را بتوان در مواردی چون «تنوع فعالیتی»، «روشنایی مناسب و به تبع آن زیبایی فضا»، «دسترسی - حمل‌ونقل مناسب» و در نهایت «امنیت کالبدی فضا» خلاصه کرد.

ترویج و ترغیب اختلاط کاربری‌ها در مفهوم تأمین خرده‌فروشی‌ها و وجود کاربری‌های مسکونی داخل یا مجاور توسعه‌های تجاری جهت حفظ سرزندگی و تنوع فضاهای شهری و نیز جلوگیری از ایجاد پهنه‌های تک‌کاربری که موجب مردگی فضا در شب می‌شود، از راهکارهای ممکن برای حفظ تنوع فعالیتی است (کارمونا و پانتر، ۱۳۹۰). لزوم تجلی ساختمان‌ها و فضاهای باز حتی به هنگام شب و نورپردازی متناسب پیرامون آنها می‌تواند یکی از راهکارهای اثربخش در جذابیت فضا در شب باشد (همان). جلوه تابناک و نورپردازی ساختمان‌های پیرامون فضاهای عمومی در شب بر شخصیت و اتمسفر فضا می‌افزاید (Lang, 2005: 95-112)؛ (تصویر ۲).

در این بین، مؤلفه عملکردی اثرگذار دیگر بر جذابیت یک فضای شبانه، موضوع «قابلیت دسترسی»^{۱۰} است. مکان‌هایی که قابلیت دسترسی در آنها به واسطه وجود حمل‌ونقل عمومی بیشتر است، امکان تمرکز فعالیت‌های شبانه در آنها نیز افزون‌تر خواهد بود (سعیدی رضوانی، ۱۳۸۵). تنوع در فعالیت‌های اقتصادی شبانه به نحوی که مختص گروه‌های خاصی نباشد، علاوه بر ارتقای جذابیت فضا، یک اقتصاد شبانه پویا را می‌آفریند که می‌تواند ضامن شکلی از اشتغال‌زایی نیز باشد. شاید سرگرمی‌های شبانه فشار زیادی بر قلمرو عمومی و خدمات شهری (مانند حمل‌ونقل عمومی و

ضرورت بازآفرینی مراکز شهری سرزنده قرار دارد که یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های چنین ضرورتی، ترغیب فعالیت‌های شبانه و مدیریت مطلوب آن و به تبع آن رونق اقتصاد شبانه است (Roberts, 2004:7). با مروری بر ادبیات موضوع در شهرهای دنیا، می‌توان دریافت که زندگی شبانه شهری در حال تجربه نوعی «برندسازی» در فضا برای افزایش جذابیت فضاهای شبانه است (Chatterton & Hollands, 2003). «پل چترتون»^{۱۱} و «ایرلند هولاندز»^{۱۲} (۲۰۰۳) برای تشریح چنین روندی در فضاهای شهری شبانه از اصطلاح «McDonaldization» به معنای تجمعی از مشهورترین برندهای جهانی در یک محیط شهری استفاده می‌کنند (تصویر ۱).

«لکساندر» (۱۳۸۷) چهار نکته اساسی را برای ترغیب زندگی شبانه و مدیریت منسجم آن ذکر می‌کند: «توزیع متناسب فضاهای فعال شبانه در سطح شهر»، «تخصیص فعالیت مناسب به فضاهای شبانه»، «تجهیز فضاهای شبانه با خدمات مناسب» و «تأمین امنیت فضا». همچنین در این میان می‌توان به جنبه‌های اقتصادی فعالیت‌های شبانه در فضاهای شهری نیز پرداخت. اقتصاد شبانه یک نمود برجسته از ارتباط پیچیده، پویا و فزاینده‌ای است که بین اجزای اقتصاد، جامعه و فرهنگ وجود دارد (Lovatt & Connor, 1995). با این مرور مختصر بر ادبیات موضوع می‌توان دغدغه‌های مدیریت مطلوب منظر شهری شبانه را در دو بُعد «عینی - کالبدی - کارکردی» و «ذهنی - روانی - ادراکی» دسته‌بندی کرد.

بُعد عینی - کالبدی - کارکردی

زندگی شهری و الزامات اقتصادی مرتبط با آن ایجاب می‌کند که دامنه فعالیت‌های انسانی از طول روز، گذشته و تا پاسی از شب ادامه پیدا کند (سامانی، ۱۳۹۱). اما آنچه به تحقق این مهم کمک می‌کند توجه به دغدغه‌های هر دو

تداوم «زندگی شهری» در شب نیازمند درک منظر شهری به عنوان پدیده‌ای «عینی-ذهنی» است. از این رو مدیریت مطلوب منظر شهری شبانه مستلزم تأمین الزامات چندبعدی است که ضمن برآوردن نیازهای زیباشناسانه و کارکردی شهر در شب به ارضای نیازهای ذهنی کاربران فضاهای شبانه نیز بپردازد

ارتقای حیات شبانه فضاهای شهری. فصلنامه پنجره، ۴(۴۲)، قابل دسترس در <http://www.baam-mag.com>، تاریخ مراجعه ۱۳۹۱/۱/۱۲.

سعیدی رضوانی، نوید، (۱۳۸۵)، راهبردهایی برای تحقق مفهوم شهرهای ۲۴ ساعته، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، همدان: سازمان عمران شهرداری همدان.

سند طرح جامع تهران، (۱۳۸۶)، تهران: شورای عالی شهرسازی و معماری.

صالحی، اسماعیل، (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی فضاهای شش‌ساعته شهری امن، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی وزارت مسکن و شهرسازی.

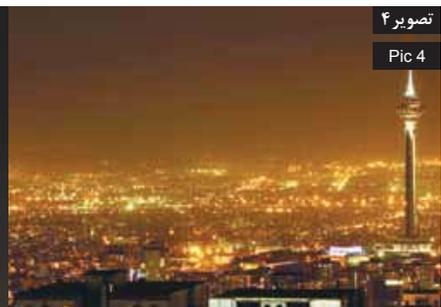
کارمونا، متیو و پاتر، جان، (۱۳۹۰)، بعد طراحی برنامه‌ریزی، ترجمه: عبدالهادی دانشپور و رضا بصیری مژدهی، تهران: انتشارات سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.

کولیوند، صادق و عباسی، احسان، (۱۳۸۵)، شهر در شب، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، همدان: سازمان عمران شهرداری همدان.

تصویر ۵: فضای عمومی پیرامون تئاتر شهر تهران؛ یک پتانسیل قدرتمند برای ترغیب فعالیت‌های شبانه، تهران، ایران. عکس: فاطمه السادات شجاعی، ۱۳۹۱.

تصویر ۴: جلوه شبانه تهران و نقش‌انگیزی برج میلاد. مأخذ: www.bultannews.com Pic4: Milad Tower in night time expression of Tehran, Iran. Source: www.bultannews.com

تصویر ۶: برج آزادی در شب. تهران، ایران. مأخذ: www.mehrnnews.com Pic6: The Azadi Tower at night, Tehran, Iran. Source: www.mehrnnews.com

تصویر ۴
Pic 4

تصویر ۶
Pic 6

موضوع بیانگر لزوم توجه مدیران شهری کشور، به خصوص در کلان‌شهرها، به مدیریت منظر شبانه شهرهای کشور در قالب برنامه‌ها و طرح‌های مدون در قالب اسناد مصوب و لازم‌الاجرا به عنوان محرک اقتصاد شهری شهرهای کشور است.

جمع‌بندی

با توجه به آنچه ذکر آن رفت، مهم‌ترین مؤلفه‌های فرهنگی-آیینی اثرگذار در مدیریت منظر شبانه شهری در تهران در بعد عینی-عملکردی-کارکردی شامل زیبایی کالبد و نورپردازی مناسب، تنوع فعالیت، حمل و نقل (سهولت دسترسی)، اقتصاد فضای شبانه، امنیت کالبدی فضای شبانه و در بعد ذهنی-روانی شامل تأمین حس امنیت در فضا، پاسخگویی به پتانسیل‌های ادراکی-هویتی فضای شبانه است.

دست‌یابی به یک الگوی مدیریتی مطلوب برای اداره منظر شبانه شهر تهران مستلزم پاسخگویی مناسب به نیازهای کاربران فضاهای شبانه (شهروندان) و نیز رفع دغدغه‌های مدیریت شهری است که در حد مجال این مقاله به آن پرداخته شد. در انتها، ارزش افزوده‌ای بیان می‌شود که ممکن است از حصول چنین الگویی نصیب شهروندان، مدیریت شهری و کل شهر شود. ارزش افزوده ناشی از ارتقای منظر شبانه شهری تهران در بعد اجتماعی عبارت است از:

- ارتقای افکار عمومی و بهبود تصویر ذهنی جامعه محلی از شهر تهران
- ارتقای عدالت اجتماعی
- کاهش فشار و استرس روانی ناشی از کار روزانه
- ارتقای وجهه شهر تهران در مقیاس ملی
- افزایش میزان زمان دسترسی به کاربری‌ها و تسهیلات اجتماعی
- افزایش سرزندگی فرهنگی
- «همه‌شمول‌تر» شدن فضای عمومی
- تقویت حس مکان نزد شهروندان و در بعد اقتصادی شامل:
- شکل‌گیری و گسترش فرصت‌های سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های شبانه و در نتیجه بهبود روند اشتغال‌زایی
- کاهش هزینه‌های تحمیل‌شده به خزانه عمومی مدیریت شهری از طریق ایجاد حوزه‌های اقتصادی پُررونق
- افزایش درآمد‌های مالیاتی و عوارض برای مدیریت شهری
- کاهش هزینه سفرهای درون‌شهری در طول روز

پی‌نوشت

۱. Urban life
۲. Paul Chatterton
۳. Robert Hollands
۴. Accessibility
۵. crime prevention through environmental design
۶. soft and hard landscaping
۷. Sense of belonging
۸. Place attachment
۹. شب به عنوان آیه و نشانه‌ای از قدرت خداوند (آل عمران، آیه ۱۹۰)، شب فرصتی زیبا و مناسب برای عرض نیاز به درگاه بی‌نیاز و مناجات با معبود عالم (زمر، آیه ۹)، شب فرصتی برای کسب آرامش و سکینه (یونس، آیه ۶۷)، و زیبایی‌های شب، و بروز جلوه‌ها و مصادیق زیبای آفرینش (شمس، آیه ۴و۲).
۱۰. OPEN Sydney. این پیش‌نویس در سه ماهه اول سال ۲۰۱۳ جهت بررسی و تصویب در برنامه کاری شورای شهر سیدنی قرار گرفته است. <http://www.cityofsydney.nsw.gov.au>

فهرست منابع

- الکساندر، کریستوفر، (۱۳۸۷)، زبان‌الگو؛ جلد اول: شهر، ترجمه: رضا کربلایی نوری، تهران: انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی وزارت مسکن و شهرسازی.
- رفیعیان، مجتبی، (۱۳۸۹)، شهروندان و فضاهای عمومی شهری، تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی.
- سامانی، قدیس، (۱۳۹۱)، راهبردهای طراحی و برنامه‌ریزی شهری در

این پدیده طبیعی پرداخته شده است (کولیوند و عباسی، ۱۳۸۵). بنابراین یکی از پتانسیل‌های مهم شهر تهران، ایجاد فضاهای آیینی شبانه برای لذت‌بردن از زیبایی‌های خدادادی شب (چون رصد آسمان، ماه و ستاره‌ها) و برگزاری آیین‌های عبادی (شب‌های محرم، رمضان و قدر) است؛ به عنوان مثال از طریق تقویت نقش فضاهای باز مساجد به عنوان یکی از اجتماعی‌ترین کانون‌های جمعیتی در ایران.

• در شهر تهران می‌توان از پتانسیل وجود فضاهای باز شهری (خیابان‌های و میدانی اصلی، پارک‌ها و یا دیگر گره‌های مهم جمعیتی تهران) برای برگزاری مناسبت‌های ملی استفاده مفیدی کرد. تشویق اجرای جشن‌های ملی (همچون جشن سال نو) در فضاهای مجهز و امن شبانه می‌تواند در ادراک بهتر فضاهای شبانه و پاسخگویی به نیازهای ذهنی شهروندان مثر باشد (تصویر ۵).

ایجاد گردش‌های شبانه برای دیدن جذابیت‌های هویتی شهر تهران از جمله اندام‌واره‌های طبیعی (کوهستان، رودرها و ...)، جاذبه‌های تاریخی (موزه‌ها، ابنیه باستانی و ...)، استفاده از فضاهای برجسته کالبدی (برج میلاد، میدان آزادی، پارک‌های بزرگ شهری و ...) جهت انجام تفریحات جمعی و متناسب شبانه، و برگزاری محفل‌های شبانه و آشنایی با مؤلفه‌های انسانی-هویتی (زبان، دین، سواد، اعتقادات محلی، آداب و رسوم و ...) می‌تواند از دیگر توانایی‌های بالقوه شهر تهران برای ارتقای منظر شبانه شهری باشد (تصویر ۶).

اما برای ترغیب فعالیت‌های فوق، با مدنظر داشتن محدودیت‌های فرهنگی-آیینی و با تکیه بر آنچه در ادبیات نظری موضوع بیان شد باید بر تهدیدات بالقوه نیز فایق آمد. از جمله مهم‌ترین تهدیداتی که فضاهای شبانه شهر تهران در صورت عدم مدیریت و مکان‌یابی صحیح با آنها روبرو خواهند بود عبارت است از:

- آلودگی صوتی در خیابان‌های نزدیک مراکز تجمع فعالیت‌های شبانه که می‌تواند موجب آزار جدی ساکنین محلی شود.
- رفتارهای ضد مدنی مانند آسفال‌ریختن در خیابان‌ها و تخریب وسایل عمومی و رفتارهای خشونت‌آمیز احتمالی.
- به مخاطره افتادن امنیت فضا با بروز جرم و بزه.
- خدشه‌دار شدن ادراکات هویتی و تاریخی شهروندان در صورت عدم مدیریت فعالیت‌های مرتبط با آن.
- بی‌توجهی و اهانت به مؤلفه‌های فرهنگی و آیینی.

نکته ضروری می‌نماید این نکته است که بررسی تجارب اخیر جهانی در خصوص مدیریت منظر شبانه نمایانگر تأکید بر ابعاد کالبدی-کارکردی و همچنین جنبه‌های اقتصادی ارزش افزوده مدیریت منظر شبانه در قالب برنامه‌ها و اسناد توسعه‌ای مدون مدیریت شهری در شهرهای کشورهای توسعه‌یافته است. به عنوان مثال می‌توان از پیش‌نویس سند استراتژی و برنامه عملیاتی «سیدنی باز»^{۱۰} نام برد که با هدف ارایه راهبردها و برنامه‌های لازم جهت هدایت اقتصاد شهری در طول زمان شب برای شهر سیدنی استرالیا، برای بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۲ الی ۲۰۳۰ توسط شورای شهر سیدنی طراحی و تدوین شده است.^{۱۱} بررسی پیش‌نویس این سند نشان‌دهنده محوریت یافتن عناصر تشکیل‌دهنده ابعاد عینی-کالبدی-کارکردی مدیریت منظر شبانه از جمله نورپردازی مناسب، ایجاد زمینه مناسب جهت افزایش ارایه خدمات کسب و کارهای شهری در ساعات نیمه شب، حمل و نقل و دسترسی بهتر به کلیه مناطق شهری و حومه در ساعات نیمه شب و ایجاد زمینه لازم برای استفاده از فضاهای کمتر استفاده شده شهری در گذشته در طول شب برای ایجاد تحرک بیشتر به اقتصاد شبانه شهر سیدنی است (همان). این

Nightscape of Tehran

Assessing Capacities and Necessities

Reza Basiri mozhdehi, M.A. in Urban Designer, Iran University of Science & Technology, Tehran, Iran. Basiri1359@gmail.com
Hamidreza Mahmeli Abyaneh, M.A. in Urban Management, Allameh Tabatabaeei University, Tehran, Iran. Mahmeli2@yahoo.com

Abstract: The cityscape is closely related to mentalities and realities of a city. Thus, management of urban nightscape should be done under two main themes. On the one hand, physical and functional expressions of city must be considered, but on the other hand, perceptual concepts derived from identity and old traditions are also to be strictly emphasized. An appropriate model for organizing night scenes of city is one that represents physical beauty of the city and indicates, moreover, physiological needs of citizens. The continuity of urban night life is required by making the space more inviting. Achieving such characteristics in night urban spaces needs qualitative and quantitative promotion of space, in turn, is matter of paying attention to subjectivity and objectivity of urban environment and consequently of providing appropriate lighting, a wide variety of activities, a sustainable economy at night, and security and legibility of space. Megacity of Tehran as Iran capital and also as one of important cities in Middle East needs to produce or revitalize night urban spaces. Realizing potentials available in its public spaces

and places, city of Tehran can fulfill dream of nightlife for its citizens, provided that physical, perceptual, and cultural requirements could be incorporated. Additionally, it is good to mention that new comprehensive plan of Tehran (2008) has provided a strong valid and legitimate support for doing it. Among statements of vision of this plan, keywords such as global, safe, lively, and vibrant put a strict emphasis on necessity of turning Tehran to a 24 hours city. Hence, an exhaustive planning for continuing urban nightlife in City of Tehran should be considered by both urban management and experts of urban affairs. With a concise literature review and a reasoned documentation, this paper tries to explain significance of realization of urban nightscape management potentials in city of Tehran, to express its requirements, and finally, to offer added economic and social values obtained from suitable organization of Tehran urban spaces at night time.

Keywords: Townscape, Nightscape, Night, Objective-Subjective, Urban management, Tehran.

Reference list

- Alexander, Ch. (1998). *A pattern language*. Vol 1, Translated by Karbalayi Noori, R. Tehran: Ministry of housing and urbanism.
- Carmona, M. & Punter, J. (1996). *Design Dimension of Planning*, Translated by Daneshpour, R. & Basiri, R. Tehran: municipality of Tehran publication.
- Chatterton, P & Hollands. R. (2003). *Urban Nightscapes: Youth Cultures, Pleasure Spaces and Corporate Power*. London: Routledge.
- *Comprehensive plan of Tehran*. (2008). Tehran: The Supreme Council of Architecture and Urbanism.
- Kolivand, S. & Abbasi, E. (2008). *City at night, the first international conference on superior city, urban development organization*, Hamedan: municipality of Hamedan.
- Lang, J. (2005). *Urban Design: A Typology of Procedures and Products*, Oxford Burlington: Architectural Press.
- Lovatt, A. & Connor, J. (1995). Cities and Night-time economy, *Journal of Planning practice and research*, 10(2): 127-134.
- *Open late for everyone, A long Term Vision for Sydney at Night*, (2013). Available from: <http://www.cityof-sydney.nsw.gov.au/Business/CityEconomy/NightTimeEconomy.asp> (Accessed 20 January 2013).
- Rafieyan, M. (2010). *Citizens and urban public spaces*, Tehran: Research Deputy of Islamic Azad University of Tehran publication.
- Roberts, M. (2004). *Good Practice in Managing the Evening and Late Night Economy: A Literature Review from an Environmental Perspective*, London: Office of the Deputy Prime Minister.
- Saeedi Rezvani, N. (2008). *Strategies for realizing 24 hours cities*, the first international conference on superior city, urban development organization, Hamedan: municipality of Hamedan.
- Samani, G. (2012). Strategies of urban designing and planning for promotion of urban space nightlife, *Journal of Panjereh*, 4(42), Available from: <http://www.baam-mag.com> (accessed 21 January 2013).

تصویر ۵

Pic 5

